

BOLALAR O‘YINLARI LEKSIKASI VA UNING TARIXI

Matmusayeva Muhayyoxon

FarDU o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada o‘yinlar ijtimoiy taraqqiyotning mahsuli sifatida uning tarixiy ildizlari bayon etilgan. O‘yinlarda jamiyat rivojlanishining u yoki bu bosqichiga xos ijtimoiy voqealar aniq aks etishi, ko‘plab mamlakatlarning olimlari va pedagoglari o‘yinlar mohiyatini, uning kelib chiqishi, taraqqiyoti va ahamiyati yoritilgan. Shunga ko‘ra o‘yinning mohiyati va kelib chiqishini ifodalovchi turli xil nazariyalar, fikrlar va qarashlar ham mavjudligi yoritiladi.

Tayanch so‘zlar. o‘yin, mehnat madaniyati, bolalar o‘yinlar.

O‘yin kishilarning mehnat madaniyati paydo bo‘lishi va rivojlanishining asosiga aylangan tarixiy bosqichida vujudga kelgan. O‘yinlar ijtimoiy taraqqiyotning mahsulidir. O‘yinlarda jamiyat rivojlanishining u yoki bu bosqichiga xos ijtimoiy voqealar aniq aks etadi. Ko‘plab mamlakatlarning olimlari va pedagoglari o‘yinlar mohiyatini, uning kelib chiqishi, taraqqiyoti va ahamiyatini o‘rganmoqdalar. Shunga ko‘ra o‘yinning mohiyati va kelib chiqishini ifodalovchi turli xil nazariyalar, fikrlar va qarashlar ham mavjud. D.U.Elkonin o‘yin va san‘atning kelib chiqishini tatbiq qilib "Ibtidoiy kishilar ov, urush voqealarini hamda boshqa jiddiy faoliyat turlarini o‘yinlarda ifodalaganlar. Ovdagi muvaffaqiyatsizliklarni o‘yin sifatida o‘ynash ularga ov jarayonida yo‘l qo‘yilgan xatolarni hamda muvaffaqiyatsizliklarning sabablarini aniqlashga yordam bergan" degan xulosaga keldi. Tarixiy ma‘lumotlarga qaraganda, ovdan oldingi tayyorgarlik sifatidagi o‘yin jarayonida ibtidoiy odamlar o‘ljaga yaqinlashishni so‘ngra uni osongina qo‘lga tushirishni o‘rganishgan, buning uchun niqob kiyib, hayvon qiyofasiga kirishgan, uning yurish-turishlari, xatti harakatlari mashq qilingan, ularning tovush chiqarishlari o‘rganilgan. Aynan ana shunday o‘yinlar jarayonida yoshlarni ham ov qilishga o‘rgatishgan. Shu bois o‘yinlar o‘ziga mos maktab vazifasini o‘tab, bir tomondan, ovchilik mahoratini o‘stirishga yordam bergan bo‘lsa, ikkinchi tomondan, ularda taqlid qilish san‘atini shakllantirgan va rivojlantirgan. Tarixiy ma‘lumotlarga qaraganda ibtidoiy ovchilar hayotida ovchilik o‘yinlari muhim o‘rin tutgan. Ba‘zi manbalarda ular ovdan oldin o‘tkazilishi yozilgan bo‘lsa, boshqalarida ovdan so‘nggi o‘yinlar haqida fikrlar bayonetilgan. Agar bu

ma'lumotlarni chuqurroq tahlil etadigan bo'lsak, unda ovchilik o'yinlari ovdan oldin ham, undan so'ng ham o'tkazilgan, deyish mumkin. Ovdan oldingi o'yinlar – avvalda mashq (ovga tayyorgarlikni tekshirish, ovga ruhiy va jismoniy tayyorgarlik) vazifasini o'tagan hamda jiddiy o'ziga xos kichik ibtidoiy odamlar o'ljani osongina qo'lga tushirish, unga yaqinlashishni o'rganishgan, buning uchun niqob kiyib, hayvon qiyofasiga kirish, uning yurishturishlari va tovush chiqarishlarini mashq qilishgan. Aynan ana shunday o'yinlar jarayonida yoshlarni ham ov qilishga o'rgatishgan. Shu boisdan ham u o'ziga xos maktab vazifasini o'tab, bir tomondan, ovchilar mahoratini o'stirishga yordam bergan bo'lsa, ikkinchi tomondan esa, ularda taqlid san'atini shakllantirgan va rivojlantirgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. D Maxamadaliyeva, MX Madaminovna. Gnoseological Substantiation of Cognitive Development Children. International Journal of Innovative Analyses and Emerging Technology 2 (4), 7-11
2. Maxamadaliyeva, Y.D., & Madaminovna, M. H. . (2022). GNOSEOLOGICAL ASPECTS OF RESEARCH OF ISSUES OF TEACHING SCHOOLCHILDREN TO STATEMENT AND SOLVING PROBLEMS. Modern Journal of Social Sciences and Humanities, 4, 35–39. Retrieved from <https://mjssh.academicjournal.io/index.php/mjssh/article/view/65>
3. YD Maxamadaliyeva. USE OF PRESIDENTIAL NAMES IN UZBEK CHILDREN'S TEXTS. Gospodarka i Innowacje. 22, 68-70
4. Yuldasheva Dilafruz Maxamadaliyeva, Matmusaeva Muxayyo Azamovna. Features and Types of Game in Preschool Children. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HISTORY VOLUME: 04 ISSUE: 02 | FEB 2023 (ISSN: 2660-6836)
5. Matmusayeva Muhayo Azamovna. THE ROLE OF PLAY IN THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILD'S SPEECH American Journal of Pedagogical and Educational Research ISSN (E): 2832-9791| Volume 18, | November, 2023 Page | 264 www.americanjournal.org
6. [THE IMPORTANCE OF POETIC TEXTS IN THE UPBRINGING OF YOUNG CHILDREN](#) M Matmusayeva - Web of Scientist: International Scientific Research ..., 2022
7. On Lingvofolcloristic Units YD Maxamadaliyeva, M Matmusaeva - International Journal of Culture and Modernity, 2021

8. EFFECTIVENESS OF DIDACTIC GAMES IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS MM Azamovna, ARS Kizi - American Journal Of Social Sciences And Humanity ..., 2023
9. THE IMPORTANCE OF DEVELOPING STUDENTS' CREATIVITY AND INNOVATIVE IDEAS IN PRIMARY EDUCATION M Matmusaeva - EPRA International Journal of Research and ..., 2023
10. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI MAFKURA RUHIDA TARBIYALASH USULLARI MM Azamovna - O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ..., 2022
11. THE IMPORTANCE OF POETIC TEXTS IN THE UPBRINGING OF YOUNG CHILDREN M Matmusayeva - Web of Scientist: International Scientific Research ..., 2022
12. MAKTABGACHA TA'LLIM MUASSASASI-MAKTABGACHA ESHDAGI BOLALAR IJTIMOIY TARBIYA MASKANI M Matmusaeva - IJODKOR O'QITUVCHI, 2022